

Werken aan perspectief: waar werken we naartoe?

Commissie Depla t.b.v. regietafel 2 maart

De aanleiding

Sinds de rapportage van de tijdelijke werkgroep Sociale impact van de coronacrisis (ook wel commissie Halsema) is er veel gebeurd. Het land is tijdens de zomer 'geopend' en in het najaar weer in lock down gegaan. Er zijn verschillende werkzame vaccins ontwikkeld maar ook gevaarlijke mutanten ontstaan. Tegelijkertijd is de dominante focus van de aanpak al die tijd ongewijzigd gebleven: beheersen van de snelheid waarmee het virus om zich heen grijpt, overeind houden van de ziekenhuiscapaciteiten en het handhaven van de daarvoor benodigde maatregelen. De verschillende steunpakketten (NOW, TOZO, TONK etc.) moeten de economische schade beperken. Verder is er meer aandacht gekomen voor de sociaal maatschappelijke gevolgen en zijn daar ook maatregelen en middelen voor beschikbaar gekomen (zij het in beperktere mate).

Met het voortduren van de coronacrisis en de verlengingen van de lockdown-periode groeit de behoefte aan perspectief. Hoe zien we de samenleving voor ons over een jaar of twee jaar? Dat perspectief is nodig voor als we Covid-19 achter ons kunnen laten, maar ook voor het geval dat het virus en/of mutanten daarvan voor langere tijd ons leven blijft beïnvloeden (we komen daar nog op terug). De commissie Depla wil graag een bijdrage leveren aan het formuleren van zo'n perspectief.

Het nut van perspectief

Het werken aan perspectief is om een aantal redenen dringend gewenst. Misschien is de hoofdreden wel te voorkomen dat de blik vernauwt en publieke en maatschappelijke organisaties zich alleen maar laten leiden door de waan van de dag.

De eerste functie van het perspectief is dan ook het creëren van overzicht en vergezicht. Het *overzicht* heeft niet de pretentie van volledigheid (we gaan ons expliciet op een aantal thema's richten). Ook het *vergezicht* is niet eenduidig en is mede afhankelijk van een aantal scenario's waarop het virus zich kan gaan ontwikkelen.

De tweede functie is het creëren van concrete *handelingsopties*: wat valt er zowel op korte als op middellange termijn te doen om de gevolgen van de coronacrisis te mitigeren? Waar is extra inzet nodig, waar moeten nieuwe aanpakken (doorbraken) worden ontwikkeld en waar kan de overheid de veerkracht in de samenleving ondersteunen? En mogelijk ook: welke kansen uit de coronacrisis moeten we vasthouden en benutten en op doorbouwen op de middellange en lange termijn?

De thema's waarop we ons richten

De commissie is voornemens zich op vier 'doorsnijdende' thema's te richten. Deze thema's zijn:

- *Maatschappelijke veerkracht*: hoe zien we dat inwoners, verenigingen en bedrijven in staat zijn zich al dan niet te herstellen van een tijd waarin het gebruikelijke functioneren is belemmerd? Wat zijn werkzame factoren, maar ook wat is nodig om de veerkracht te versterken? Maatschappelijke veerkracht verstaan we daarbij zowel sociaal als economisch, ook omdat de kans om aan het werk te blijven ingrijpt op tal van sociale aspecten (denk aan schulden, huiselijke spanning en eenzaamheid).
- *Polarisatie/sociale cohesie*: hoe kunnen we, beseffend dat er verschillende opvattingen zijn over de corona-aanpak en ook verschillende mate van impact van (de) corona(aanpak) op het leven van mensen, de onderlinge samenhang behouden of versterken? Zien we nieuwe vormen van solidariteit ontstaan of is de introductie van nieuwe vormen nodig en welke dan?
- *Kansengelijkheid*: het lijkt erop dat de kansongelijkheid door corona wordt vergroot. Waar en hoe zien we dit gebeuren en welke mogelijkheden zijn er om dit tegen te gaan?

- *Eigenaarschap*: het blijft onverkort belangrijk dat inwoners niet alleen object van maatregelen zijn, maar ook over hun eigen situatie meepraten, zodat ze zelf eigenaar worden van de diverse handelingsopties. Hoe kunnen we het gevoel van dit eigenaarschap versterken?

De scenario's waar we van uitgaan

Perspectief bieden is mede afhankelijk van de wijze waarop het virus zich gaat ontwikkelen. We onderscheiden daarbij drie mogelijke scenario's:

- Uitdoven van dreiging virus*. Door succesvolle vaccinatie en medicijnen neemt de druk op ziekenhuizen en IC's dusdanig af dat maatregelen langzaam maar zeker versoepeld kunnen worden. We leren op een verantwoorde manier te leven met de restant van Corona
- Harmonica ontwikkeling virus*. Virus kent pieken en dalen kent, mede omdat steeds nieuwe varianten ontstaan. Soms gaan we in lock down om vervolgens weer te versoepelen
- Blijvende aanwezigheid virus*. Virus blijkt sterker dan gedacht door nieuwe varianten die het effect van vaccins ondermijnen. Maatregelen op lange termijn blijven noodzakelijk.

De aanpak

In onze aanpak zullen we aansluiten bij dat wat al door de directie 'Samenleving en Covid' wordt gedaan. De niche die we zoeken is die van het concrete en nog niet bedachte handelingsperspectief. Niet alleen kijken we hoe de samenlevingswerkelijkheid zich op basis van (de) corona(aanpak) ontwikkelt (empirie), maar vooral ook zullen we een aantal suggesties doen hoe de samenleving er uit zou kunnen gaan zien (verantwoorde verbeelding).

Voor de vier verschillende thema's - veerkracht, polarisatie/samenhang, kansengelijkheid en eigenaarschap - maken we een drieslag van achtereenvolgens een thematische verdieping (bevragen van wetenschappers en bestuurders), een praktische verkenning (gesprekken met mensen in de frontlijn) en een programmatische verheldering (overzicht van wat al door verschillende werkgroepen en doorbraakoverleggen is voorgesteld).

De thematische verdieping maakt duidelijk wat erop het spel staat (wat betekent de coronacrisis voor bijvoorbeeld kansengelijkheid), de praktische verkenningen maken het 'spelverloop' inzichtelijk (hoe komt kansengelijkheid in de praktijk in het geding) en de programmatische verheldering maakt duidelijk waar extra maatregelen (door Rijk, gemeenten of andere organisaties) nodig zijn, al naar gelang het virus zich volgens de verschillende scenario's ontwikkelt.

In april hopen we onze eerste bevindingen (mogelijk in gecombineerde vorm van documenten, verhaal, podcast of filmpje) te presenteren.